

Özgürlük

Zorunda mıyım?

sınırlar

Benim tercihim

mesafe

Hangisi iyi?

ilke

Toplum

normlar

örf

Mutlak özgürlük mümkün mü?

Kime Ne?

Canım öyle istiyor

iktidar

Ne Niçin yapmalıyım?

ben

âdet

tüketim

Buraya mı şuraya mı?

Özgürlüğün cinsiyeti var mı?

ÇALIŞTAY

13-14 MAYIS 2022

1. GÜN: 09:45-17:10

2. GÜN: 09:30-16:20

ÖZET KİTAPÇIĞI

ilem
ilmi etüdler derneği

ilem
TOPLUM
ÇALIŞMALARI MERKEZİ

Özgürlük Çalıştayı Amaç ve Kapsam

İnsanın neliği ve onu diğer canlılardan ayıran en asli nitelikler onun özgür olmasına bağlı olarak belirmektedir. Bu bakımdan insanın özgürlüğüne ilişkin tasavvurlar esasında insanın mahiyetine ilişkin yaklaşımlarla örtüşürken, özgürlüğün tanımlanması, sınırları ve biçimleri etrafında yapılan çağdaş tartışmalar da nihayetinde haz, çıkar veya rasyonalite etrafında insanı merkeze almaya devam etmektedir. Dolayısıyla özgürlüğün neliği etrafındaki tartışma insan, yapı, evren ve tanrı arasındaki ilişkinin doğasını ve niteliğini anlamaya dair daha büyük bir çabanın parçasını oluşturmaktadır. Özgürlük talebi veya özgür hissetme arzusu içinde bulunduğumuz dönemde söylemin ve eylemin en temel motivasyonu olarak işlemektedir. Aydınlanma sürecinde rasyonalitenin tüm otorite biçimleri karşısında tek ve mutlak otorite olarak varlık bulması, her şeyin zihinde kurgulandığı ve gerçekleştiği bir algı biçimini ortaya çıkararak inşacı perspektifin hakimiyet kazanmasına yol açmıştır. Gerçeklik bir kez insanın bir parçası olarak ele alınmaya başlandığında, mutlak iyi ve doğrunun yerini güç ve iktidarın belirlediği iyi ve doğru fikri alır. Dolayısıyla bu düzlemde iyi ve doğru eylemden söz edilemez; ahlaki gaye fikri toplumsal düzenden çekilir. Hakikatten ve ahlaki gayeden söz etmenin mümkün olmadığı bir düzlemde güç ve iktidar mücadeleleri içerisinde ulaşılması gereken ideal özgürce eyleyebilmektir. Bu çerçevede özgürlük hakikate ulaşma yolunda bir araç olmaktan çıkıp kendisi bir amaç haline gelir. Özgürlüğün yerleştiği bu yeni konum üzerinde konuşulmadan insanı ve toplumu anlamanın eksik kalacağı açıktır. İLEM Toplum Çalışmaları Merkezi'nin özgürlük etrafında yürüteceği çalıştayın amacı söz konusu ilkeleri göz önünde tutarak özgürlüğe ilişkin teorik yönelimler ve bunların pratik uzanımlarının eleştirel bir şekilde ele alınmasıdır. Bu bağlamda çalıştayın yukarıda zikredilen kırılma noktalarından hareketle hakikat, ahlak, sosyal teorideki dönüşüm ve kimlik meselelerini merkeze alarak bunların toplumsal hayattaki uzantılarını göstermeye çalışması önem taşır. Zira teorik arka plandaki dönüşümler bugün bedenden kıyafete, toplumsal cinsiyetten aşı tartışmalarına, ötekiyle etkileşimden edebiyata kadar gündelik yaşam pratiklerinde karşımıza çıkan temel problemlerin belirleyicisi olarak işlemektedir.

Toplum Çalışmaları Merkezi

Program İçeriđi

• 13 Mayıs 2022 Cuma

09.45-10.00 / Açılış Konuşmaları

• 1. Oturum – Moderatör: Selami Varlık

10.00-10.40 / Tahsin Görğün – Günümüzde Özgürlük ve İrade Hürriyeti

10.40-11.20 / Ahmet Ayhan Çiřil – Can ve Ben

11.20-11.30 / Çay – Kahve Arası

11.30-12.10 / İbrahim Halil Üçer – Özgürlük, Mesafe ve Estetik Kölelik: Özgür İradenin Kuruluş ve İşleyişi Üzerine

12.10-12.50 / Eyüp Süzgün – Doğanın Düzeni, Beynin İçsel Etkinliği ve Özgür İrade: Sinirsel Belirlenim Yaklaşımına

Yönelik Bir Eleştiri

12.50-14:20 / Öğle Arası

• 2. Oturum – Moderatör: Yusuf Ziya Gökçek

14.20-15.00 / Rıdvan Şentürk – Tragedyadan Melodrama: Akıl, Hakikat ve Özgürlük

15.00-15.40 / Ahmet Dağ – YZDR ve Transhümanizm Bağlamında Bir Mesele Olarak Özgürlük

15.40-15.50 / Çay-Kahve Arası

15.50-16.30 / Gökhan Karabulut – Neoliberal İktisat Paradigması Ve İnsanın Özgürlüğü

16.30-17.10 / Mustafa Ali Mınarlı – Sosyal Medya, Kamusal Deneyim ve Siyasal Özgürlük

• 14 Mayıs 2022 Cumartesi

• 3. Oturum – Moderatör: Alim Arlı

09.30-10.10 / Mahmut Hakkı Akın – Sosyal Bilim Felsefesi Tartışmaları ve Özgürlük Meselesi

10.10-10.50 / Bünyamin Bezci – Karar Çağında Özgürlüğü Aramak

10.50-11.00 / Çay-Kahve Arası

11.00-11.40 / Eyüp Al – Enformasyon Toplumunda Bireysel Tercihlerin İmkânı ve İnşası

11.40-12.20 / Merve Betül Üçer – Özgür Hissetme İdealinin Açmazları: Duygu Sosyolojisi Perspektifinden Bir İnceleme

• 4. Oturum – Moderatör: Latif Karagöz

13.20-14.00 / Meryem Selva İnce – Çocuk Yazınında Özgürlüğün Kurulumu: Bir Alımlama Denemesi

14.00-14.40 / Fatih Yaman – Özgürlüğün Sınır/la Kurmak: Toplumsal Kimliğin Dönüşümünde Sınırların Belirleyiciliği

14.40-14. 50 / Çay-Kahve Arası

14.50-15.30 / Hilal Livaoğlu Mengüç – Müslüman Kadınların Siyasi ArenadakiÖzgürlük Alanı: Müslüman Kardeşler ve Ennahda Tecrübeleri Bağlamında Bir Değerlendirme

• Kapanış Oturumu - 15.40-16.20

• 13 Mayıs 2022 Cuma

09.45-10.00 / **Açılış Konuşmaları**

• 1. Oturum – Moderatör: Selami Varlık

10.00-10.40 / **Tahsin Görgün – Günümüzde Özgürlük ve İrade Hürriyeti**

10.40-11.20 / **Ahmet Ayhan Çitil – Can ve Ben**

11.20-11.30 / **Çay - Kahve Arası**

11.30-12.10 / **İbrahim Halil Üçer – Özgürlük, Mesafe ve Estetik Kölelik:
Özgür İradenin Kuruluş ve İşleyişi Üzerine**

12.10-12.50 / **Eyüp Süzgün – Doğanın Düzeni, Beynin İçsel Etkinliği ve
Özgür İrade: Sinirsel Belirlenim Yaklaşımına**

Yönelik Bir Eleştiri

12.50-14:20 / **Öğle Arası**

Günümüzde Özgürlük ve İrade Hürriyeti

Prof. Dr. Tahsin Görgün
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

İstedğini yapabilme, neyi isteyeceğini belirleme imkânı olmadan özgürlük anlamına gelmez. İnsanın neyi isteyeceğini belirlemesinin imkânı insanın özü ile alakalıdır. İnsanın özünü belirlemeden neyi isteyeceğini belirleme imkanını müzakare etmek anlamlı değildir. Dolayısıyla insanın her isteği, özgürlüğü ile alakalı olmadığı gibi bazı istekleri özgürlüğü aleyhine bir durum da oluşturabilir. Günümüzde insanların -en azından eğitim ve reklam üzerinden- isteklerinin üretildiği dikkate alındığında, insanların kendilerinin değil, kendilerinden istemeleri beklenen şeyleri istedikleri ve bu isteklerinin de karşılandığını; istekleri karşılanan insanlarda, özgür olduklarına dair bir intiba olduğu yaygın bir şekilde müşahade edilmektedir. Neyi isteyeceğini belirleme konumunda olmayan insanların, belirlenmiş istekleri istemeleri ve bu isteklerinin karşılanması, özgürlükten daha farklı bir şeydir. Bu tebliğde insanın özü ile ilgili meselenin nasıl ele alınabileceğini ana hatları ile ele aldıktan (1) sonra genel olarak ve günümüzde hangi isteklerin özgürlükle alakalı olduğu (2), hangi isteklerin özgürlüğü temin ettiği (3) ve nihayet hangi isteklerin özgürlüğün aleyhine bir durum oluşturduğu (4) konusunda bir kriter tespit etmenin yolu üzerinde durulacaktır.

Can ve Ben

Prof. Dr. Ahmet Ayhan Çitil
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Platon'un kaleme aldığı *Phaidon* diyalogunda Kebes'in insanın kendi canını almaya hakkı olmadığına dair ne tür kanıtlar bulunduğuna ilişkin sorusuna cevaben, Sokrates, Canın (İnsanın) Tanrının (Tanrılarının) malı olduğunu ve Tanrı emretmedikçe İnsanın kendini öldürmeye hakkı olmadığını söylemenin saçma olmayacağını söyler. Bir karar verici olarak İnsan (Ben) ile karara konu edilen Can (İnsanın Canı) ve Canın sahibi olduğu öne sürülen Tanrı (ya da Tanrılar) arasındaki ilişkilerin mahiyeti diyalogun bu bölümünde yürütülen tartışmanın esasına yerleşir. Lâkin mevzu daha fazla açıl(a)madan tartışma başka bir yönde ilerler. İntihar etme hakkı (veya özgürlüğü) bağlamında karşımıza çıkan bu ilişkilerin açıklığa kavuşturulması, ötenazi tartışmaları, insanın bedeni ile münasebeti, insanın diğer canlılarla etkileşimleri gibi pek çok konu için de önemli içerimlere sahiptir. Bildiri *Phaidon* diyalogu bağlamda "Ben", "Can" ve "Tanrı" (ya da "Tanrılar") terimleri ile kastedilenleri bir nebze olsun berraklaştırmayı, Sokrates'in öne sürdüğü iddianın günümüzde hâlâ temellendirilebilir olup olmadığını tartışmaya açmayı ve bu arka planda çağdaş özgürlük tartışmalarına bir bakış getirmeyi amaçlamaktadır.

Özgürlük, Mesafe ve Estetik Kölelik:

Özgür İradenin Kuruluş ve İşleyişi Üzerine

Doç. Dr. İbrahim Halil Üçer
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İnsani özgür iradeyi kuruluşu ve işleyişi bakımından açıklayabilecek en iyi fikirlerden biri *mesafedir*. Onun kuruluşunda *ontolojik mesafe*, işleyişinde ise *yönelimsel mesafe* olgusu etkindir. Ontolojik mesafe özgür irade ile ona eşlik eden fiziksel altyapılar ve koşullar arasında indirgemeci izahlarla kapatılması mümkün olmayan boşluğu ifade eder. Buna göre özgür irade açısından kompleks genetik ve nörolojik ilişkiler neticesinde ortaya çıksa bile bu ilişkilere indirgenemeyecek bir fazlalık olarak gerçeklik kazanır. Bir özgür irade ortaya çıktıktan sonra gündeme gelen yönelimsel mesafe ise özgür irade ile yöneldiği nesneler arasında bulunan ve onun zorunlu bir şekilde bu nesnelere bağlanmak yerine alternatifler arasında tercihte bulunmasını sağlayacak şekilde düşünüp taşınmasına imkân tanıyan boşluğu ifade eder. Bugün özgür iradeyle ilgili tartışmaların önemli bir bölümü bahse konu ontolojik mesafeyi ve özgür iradenin bu mesafe içerisinde kuruluşunu ihmal ederek yalnızca yönelimsel mesafe olgusuna odaklanır. Bu düşünce çizgisi özgür irade için varolma ile olmama arasında beliren ontolojik boşluğu kapatan ilahi tercihi ihmal ve ilga eder. Bu tebliğdeki amaçlarımdan biri özgür iradenin ontolojik ve yönelimsel mesafeler içinde kuruluş ve işleyişini izah etmekken, diğer bir amacım ontolojik mesafe fikrinin ihmalıyla birlikte çağdaş dönemde ortaya çıkan ve başlıcasını *estetik kölelik* olarak tanımladığım sorun alanlarını tartışmaktır. Özgürlüğü mesafe fikriyle yeniden buluşturacak böylesi bir tartışma sayesinde insani özgür iradeyi mükellefiyetin *kendisi* değil *esası* olarak ele almayı mümkün kılacak bir bakış açısı ortaya çıkaracağını umuyorum.

Doğanın Düzeni, Beynin İçsel Etkinliği ve Özgür İrade: Sinirsel Belirlenim

Yaklaşımına Yönelik Bir Eleştiri

Eyüp Süzgün
İstanbul Üniversitesi

Bir fail olarak insanın seçim veya eylemleri ile sorunsallaştırılan özgür irade meselesi, felsefede bugüne kadar büyük oranda zihinsel durumlar ve nedensel belirlenimleri üzerinden yapılan metafiziksel tartışmalar etrafında sürdürülmüştür. İçinde yaşadığımız son yarım yüzyılda nörobilim alanında yaşanan gelişmelerle birlikte, bu tartışmaların artık epistemolojik ve ampirik sahalara taşınarak beyin durumları ve onların sinirsel belirlenimleri üzerinden deneysel düzeyde çözüme kavuşturulması çabalarına şahitlik etmekteyiz. Beyin ve beyindeki sinirsel işleyişi merkeze alan özgür iradeyle ilgili bu nörobilimsel tartışmaların odağında ise hem iradenin altında yatan sinirsel mekanizmaların açığa çıkarılması hem de iradenin gerçekten özgür olup olmadığı ya da hangi düzeyde özgür olduğu noktasında bu mekanizmaların ne tür içerimlere sahip olduğu yer alır. Karar verme veya seçme ile eylemde bulunmanın altında yatan sinirsel organizasyonu açığa çıkartarak doğa düzenindeki nedensel işleyişi sinirsel bir belirlenimle taçlandırmaya çalışan bu yeni araştırma paradigması, böylece fiziksel dünyada özgür iradeye hiçbir şekilde yer olmadığını göstermeyi hedeflemektedir. Bununla birlikte, sinirsel belirlenim bağlamında özgür iradeye dair yapılan bu tartışmalar genellikle şu üç önemli sorunu barındırmaktadır: 1) Kişi düzeyinde yürütülmesi gereken özgür irade tartışmasının beyin ve beyindeki sinirsel işleyişe atfedilmesi (mereolojik veya kategorik hata); 2) Doğa düzeni ve sinirsel işleyiştten hareketle seçim ve eylemlere yönelik yapılan açıklamalarda benliğin oynadığı etkin rolün hesaba katılmamasından dolayı nedensel güçler açısından birtakım “gediklerin” ortaya çıkması ve 3) Sinirsel belirlenimle ilgili tartışmalarda, beynin içsel etkinliğini merkeze alan bir beyin modeli yerine dışsal uyaran temelli beyin modellerinin kullanılması. Dolayısıyla, bu konuşmanın temel amacı, nörobilimsel çalışmalardan hareketle özgür iradenin varlığını kanıtlamaya çalışmak yerine, bu tür bir olgunun varlığından söz edilemeyeceği yönünde sinirsel belirlenim üzerinden öne sürülen görüşlerin taşıdığı sorunlara işaret etmektir.

• 2. Oturum – Moderatör: Yusuf Ziya Gökçek

14.20-15.00 / **Rıdvan Şentürk – Tragedyadan Melodrama: Akıl, Hakikat ve Özgürlük**

15.00-15.40 / **Ahmet Dağ – YZDR ve Transhümanizm Bağlamında Bir Mesele Olarak Özgürlük**

15.40-15.50 / **Çay-Kahve Arası**

15.50-16.30 / **Gökhan Karabulut – Neoliberal İktisat Paradigması Ve İnsanın Özgürlüğü**

16.30-17.10 / **Mustafa Ali Minarlı – Sosyal Medya, Kamusal Deneyim ve Siyasal Özgürlük**

Tragedyadan Melodrama: Akıl, Hakikat ve Özgürlük

Prof. Dr. Rıdvan Şentürk
İstanbul Ticaret Üniversitesi

Batı'nın tiyatro, roman ve sinema kültürüne hâkim olan anlatı geleneğinin yapısal ve ilkesel özelliklerinin ortaya çıkarılması için geriye doğru gidilmesi ve kaynağının araştırılması gerekir. Batı'nın anlatı geleneğinin beslendiği köklere uzandığımızda, karşımıza iki temel anlatım ve gösterim biçimi çıkmaktadır: tragedya ve komedy. Özellikle tragedya, daha sonra ortaya çıkan dram, melodram, korku ve bilim-kurgu gibi birçok anlatı türüne kaynak teşkil etmektedir. Günümüzün geçerli türlerinden geriye doğru veya kaynaktan günümüze doğru yapılacak bir iz takibi, Batı anlatım ve gösterim geleneğinin tarihsel süreç içinde tecrübe ettiği değişim ve dönüşümlerin anlaşılmasına katkı sunacaktır. Ayrıca sanat tarihinin düşünce tarihinden, düşünce tarihinin toplumsal tarihten ayrı ele alınamayacağını ve değerlendirilemeyeceğini vurgulamamız gerekir. Zira sanat, bir toplumun tarihsel varoluş macerasında inşa ettiği benlik iddiasının ve düşünce kimliğinin benimsediği ontolojik aidiyet ilişkilerine, ideal hakikat arayışının epistemolojik, fenomenolojik, etik ve estetik çerçevelerine işaret eden ruh iklimi, tahayyül ve tasavvur biçimidir. Bu bağlamda çalışmamız, tragedyadan melodrama uzanan yaklaşık 2500 yıllık tiyatro tarihi üzerinden, Batı düşünce kimliğinin hakikat ve özgürlük iddiasının ne şekilde biçimlendiği ve toplumsal değişim- dönüşüm süreçlerine eşlik ettiği sorusunu muhakeme etmektedir.

YZDR ve Transhümanizm Bağlamında Bir Mesele Olarak Özgürlük

Doç. Dr. Ahmet Dağ
Uludağ Üniversitesi

Tarihsel olarak bilgi ve tekniğin insan özgürlüğünü daima geliştirdiği Rönesans'tan beri bir kabul olarak varlığını sürdürmektedir. Nitekim Rönesans, Aydınlanma, Sanayileşme ve Teknolojikleşme sürecinde “özgürlük” alanının geliştiğini görmezden gelinemez. Özgürlük alanının sınırlarının gelişmesi YZDR (Yapay Zeka, Dijitalleşme, Robotik) ile daha artarken insan ve toplumun en önemli kavramları olan “mahremiyet”, “gizlilik” ve “güvenlik” kişisel hakların ihmal sorunu meydana gelmiştir. Bu süreçlere “metaverse” yani “Web 3.0” süreci eklendiğinde zaman ve mekânın aşılmasıyla özgürlük alanının daha çok gelişirken kişisel hakların ihlali ve suç işleme imkanlarının ve suç türlerinin artışı meydana gelecektir. YZDR zeminlerinin daha da gelişmesi ve görünürlüğünün artması, kadim bir mesele olan “özgürlük” meselesinin “etik” “sorumluluk” bağlamında yeniden ele alınması gerekir. Ayrıca tüm bu süreçleri içerisinde barındıran 21. yüzyılın en etkin bilimsel ve felsefi akımlarından olan transhümanizmin ortaya koyduğu hedefler, “özgürlük” meselesini daha önemli kılacaktır. İlk defa kavram olarak 1927 yılında kavram olarak insanın fiziksel ve bilişsel olarak geliştirilmesi bağlamında kullanılan Transhümanizm; biyoteknoloji, nano-teknoloji, siber-teknoloji ve bilişsel bilimlerin imkânlarıyla doğal insan sınırlarının aşılabileceğine inanır. Yaşlılığın geciktirilmesi, öjeni tartışmaları ve öjeniyi meşrulaştırıcı söylemleri, ölümsüzlüğün gerçekleştirilebileceği iddiası, zihnin nano-teknolojinin imkanlarıyla geliştirilmesi, beyin-makine arayüzü (interface) (BMA), bedenin biyo-teknolojik unsurlarla geliştirilmesi insanı biyolojik özgürlüğünü gerçekleştirme amacı taşımaktadır. Bu olası biyolojik özgürlüğün, toplumsal özgürlükle ters orantılı bir sonuç vermesi söz konusu olabilir. Zira bireyler arası farklılıklar “üstünlük” durumunu meydana getirerek kişiler arası ve sınıflar arası farklılıkları dolayısıyla eşitsizliği doğuracaktır. Böylesi bir durum köle-efendi süreçlerini besleyebilirler. Bu süreç, yalnızca kişiler arasında değil insan ile YZ ve robotik uygulamalar arasında da olabilir. Ayrıca YZDR'nin üretici, kullanıcısı ve kendisi özgürlük-etik süreçlerini farklılaştıracaktır. Hususiyetle transhümanist insanı iyileştirme teknolojilerini kullanmada zorlama veya kişilerin kendi beden ve zihinlerindeki gelişim ve uyarlamayı kendi tercihleri neticesinde mi yoksa bir icbar neticesinde karar verdikleri özgürlük meselesi bağlamında başka bir tartışma konusudur. Bu çalışmada insanlığın mühim bir meselesi olan özgürlük, YZDR süreçleri ve bu süreçleri kendi içinde barındıran transhümanizm bağlamında ele alınacaktır.

Neoliberal İktisat Paradigması ve İnsanın Özgürlüğü

Prof. Dr. Gökhan Karabulut
İstanbul Üniversitesi

20. yüzyıl sonunda liberal ekonomi ve demokrasinin mümkün olan ekonomik ve siyasal sistem ikililerinden en etkin ikili olduğu konusunda bir görüş birliği oluşmaya başlamıştı. Oysa 21. yüzyıla girer girmez ortaya çıkan tartışmalar meselenin bu kadar basit olmadığını bize gösterdi. Politik iktisattaki son yirmi yılda yapılan çalışmalar demokratik rejimlerin daha fazla zenginliğe yol açtığını bize işaret etse de bugün demokrasinin tutunduğu zeminde kalmasını gittikçe zorlaştıran gelişmeler ile karşı karşıyayız. Liberal ekonomiler kendini gerçekleştirme veya kendi potansiyelini yaşama gibi yeni bir ahlaki temele dayanarak yollarına devam ederken, bu yeni ahlakın demokrasi için bir tehdit oluşturduğunu da görmekteyiz. Çünkü insanlar kendi özlerini anlama ve kendilerini gerçekleştirmek üzere inşa ettikleri hayatta her geçen gün kendi içlerine daha fazla dönmekte ve nasıl yönetildiklerini, dolayısıyla demokrasiyi de daha az önemsemektedir. Bunun yanı sıra liberal ekonomilerin dünyadaki kaynakları sonuna kadar kullanmaktaki başarısı iklim açısından problemler yaratmakta ve bu problemlerin de demokratik rejimler çerçevesinde çözülmesinin ne kadar zor olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu yeni zorluklar ışığında gerek liberal ekonomik sistemi, gerekse demokrasiyi değiştirmeyecek verili yapılar olarak görmek artık eskisi kadar kolay değildir. Bu iki sistemin birlikteliği ile yaratılan refahı sürdürerek bu zorlukların üstesinden gelmek, insan oğlunun 21. yüzyılda karşılaştacağı en önemli güçlüklerden biri olacaktır.

Sosyal Medya, Kamusal Deneyim ve Siyasal Özgürlük

Dr. Mustafa Ali Minarlı
Marmara Üniversitesi

Demokrasi düşüncesinde süreklilik arz eden kabullerden biri de siyasal özgürlüğün kamusal deneyime içkin olduğudur. Gerçekten de politika felsefesinin/teorisinin belki de en istikrarlı bağıntılarından birini arz ettiği ifade edilebilecek bu kabul antik ve modern dönemden pek çok düşünürün demokrasi hususundaki yaklaşımlarının önemli bir ögesini teşkil etmiştir. Aristoteles'ten J. J. Rousseau'ya Hannah Arendt'den Jürgen Habermas'a ve Richard Sennett'e dek yurttaşların siyasal faaliyetlerinin meydana geldiği bir mecra olarak kamusal alan dahilindeki deneyimleri demokratik bir rejimi mümkün kılan siyasal özgürlüğün ön varsayımlardan (*a priori*) biri olarak kabul görmüştür. Bu bağlamda agoradan boule'ye, kafeden parlamento'ya değin siyasal olana dair anlamların mübadele edildiği mekanlar söz konusu deneyimin üzerine bina edildiği iletişimsel temeli oluşturmuştur. Yurttaşların demokrasinin iki ana sütunu olarak belirtilebilecek özgürlük ve eşitliği deneyimlemesi bahsi geçen mekansallığın meydana getirdiği iletişim evreni çerçevesinde gerçekleşmiştir. Referanslarını fiziki dünyanın sınırlarından alan bu iletişim evreni kamusal deneyim, özgürlük/eşitlik ve demokrasi arasında kurulan bağıntının da merkezi unsurlarından birini teşkil etmiştir. Hem Aristoteles hem Rousseau hem Arendt hem Habermas hem de Sennett bu iletişimsel evren dahilinde teorik yaklaşımlarını geliştirmiştir. Bu meyanda, antik şehir devletinin yüz yüze iletişime ve modern devletin de kitle iletişimine dayanan modelleri teşkil ettiği farklılıklara rağmen bahsi geçen teorik yaklaşımlar dahilinde ortaklaştırılabilen kavramsal bir ard alana temas etmiştir. Başka bir ifadeyle söz konusu düşünürlerin hem ilgili bağıntıya dair teorik yaklaşımlarındaki kavramsal araçlar hem de bu kavramsal araçları mümkün kılan iletişimsel evren benzer nitelikler sergilemiştir. Merkezinde bahsi geçen evren tasavvuruna dair tarihsel bir göndermenin bulunduğu bu iletişimsel anlayış günümüzde de etkinliğini sürdürmektedir. Sosyal ve beşeri bilimlerden siyasal özgürlüklere ilişkin pek çok çalışma bu iletişimsel anlayıştan ortaya çıkan kavramsal araçlardan/teorik yaklaşımlardan yararlanmaktadır. Kimi araştırmalar Aristoteles, Arendt ve Rousseau'nun antikite kimi araştırmalar da Habermas ve Sennett'in erken modernite örnekleri üzerinden damıttıkları teorik yaklaşımlara dayanmaktadır. Diğer bir deyişle siyasal özgürlüklerin gerçekleşmesi yine kamusal deneyimle ilişkilendirilen formülasyonların ideal tiplerine bağlanmaktadır. Dolayısıyla kamusal deneyimin ziyadesiyle görmezden gelinerek kuramsallaştırılan eşitsizlik ya da kolonyalizmle/emperyalizmle bezeli antagonizmalardan müteşekkil antik ve modern tezahürleri sıklıkla yararlanılan kaynaklar olmaktadır.

Çağdaş politik gerçekliğin mirasçısı olduğu siyasal özgürlük gibi kimi sorunlar mirasçısı olunan dönemi imleyen formülasyonlarla çözümlenmeye çalışılmaktadır. Gelgelelim söz konusu formülasyonların açıklama gücü yitmiş gözükmetedir. Özellikle son on yılda neredeyse devrimsel olarak nitelenebilecek tele-teknolojik gelişmeler söz konusu formülasyonların imkân bulduğu iletişimsel zemini ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla bilimsel çalışmalarda sıklıkla tekrar edilegeldiği gibi kamusal deneyimin ne antik ne modern izdüşümlerinden ne de bu dönemlerden damıtılan kavramsal araçlar/teorik yaklaşımlardan bahsedebilmek mümkündür. İşte bu çalışmada politika düşüncesi içerisinde hala önemli bir yer tuttuğu ifade edilebilecek söz konusu formülasyonun yeni iletişim ortamı açısından geçerlilik iddiaları sorunsallaştırılmaktadır. İnceleme, başta iletişim çalışmaları olmak üzere sosyal ve beşeri bilimlerden araştırmaların internet, Web 2.0, sosyal medya gibi iletişim alanındaki teknolojik değişimlerin siyasal özgürlükler açısından politik alana etkisini açıklamak amacıyla sıklıkla yararlandığı formülasyonların neredeyse paradigmatic bir değişimi dayatan tele-teknolojik gelişmeler nedeniyle açıklayıcı gücünü kaybettiği önvarsayımına dayanmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle kamusal deneyim ve siyasal özgürlük arasındaki bağıntıyı ortaya koyan teorik kaynakların bina edildiği iletişimsel zemin soruşturulmaktadır. Ardından iletişim alanındaki değişimler ve bu değişimlerin neticelerinin politik anlamda olumlu ya da olumsuz olduğunu savlayan tekno belirlenimci yaklaşımların temas ettiği bahsi geçen kavramsal/ teorik ard alanla ilişkisi açığa çıkarılmaktadır. Son olarak bahsi geçen ilişkiselliğin siyasal özgürlükler açısından açıklayıcı gücü güncel örnekler üzerinden tartışılmaktadır. Çalışma ifşa edilmeye çalışılan ilişkiselliğin aynı zamanda genel olarak sosyal/beşeri bilimler özel olarak da politika felsefesi/teorisi açısından bir krize işaret edip etmediğine yönelik bir soruyla nihayete erdirilmektedir.

• 14 Mayıs 2022 Cumartesi

• 3. Oturum – Moderatör: Alim Arlı

09.30-10.10 / **Mahmut Hakkı Akın – Sosyal Bilim Felsefesi Tartışmaları
ve Özgürlük Meselesi**

10.10-10.50 / **Bünyamin Bezci – Karar Çağında Özgürlüğü Aramak**

10.50-11.00 / **Çay-Kahve Arası**

11.00-11.40 / **Eyüp Al – Enformasyon Toplumunda Bireysel Tercihlerin
İmkânı ve İnşası**

11.40-12.20 / **Merve Betül Üçer – Özgür Hissetme İdealinin Açmazları:
Duygu Sosyolojisi Perspektifinden Bir İnceleme**

Sosyal Bilim Felsefesi Tartışmaları ve Özgürlük Meselesi

Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İnsan özgürlüğü etrafındaki tartışmalar, tarih boyunca sosyal bilimlere kaynaklık eden felsefe alt disiplinleri dahilinde önemli bir literatürün oluşmasına sebep olmuştur. Özellikle ahlak felsefesi, siyaset felsefesi, hukuk felsefesi gibi alanlardaki tartışmaların, modern dönemde farklı sosyal bilim alanlarına da etki ettiği takip edilebilir. Sosyal bilimler açısından meselenin birden fazla yönü bulunmaktadır. Bir yandan sosyal bilimlerin yüklendikleri miras dolayısıyla insan özgürlüğüne katkı yapacakları varsayılmıştır. Buna bağlı olarak sosyal bilimlerin araçsallığına dikkat çekilerek üretilen bilginin insan özgürlüğü lehine yada aleyhine kullanılabileceği de iddia edilmiştir. Ayrıca sosyal bilimlerde pozitivist paradigmaya bağlı teorik ve metodolojik yaklaşımların bir dayatma olduğu ve bu dayatmanın bizatihi özgürlük karşısında bir tavır olduğu da literatürde yerini almış bir tartışmadır. Özellikle postmodernizm bağlamındaki tartışmaların sosyal bilim felsefesinde özgürleşme iddiası taşıyan yönü öne çıkmıştır. Sosyal bilimler, sosyal gerçekliği kendi konuları açısından inceledikleri için sosyal gerçeğin değişimi, sosyal bilimlerdeki eğilimleri de etkilemektedir. Özgürlük ile ilgili tartışmalar on dokuzuncu ve yirminci yüzyılda tarihsel olayların da etkisiyle değişmiştir. İşçi sınıfının, sömürgeleştirilen toplumların özgürlük meselesinden postkolonyalizme, Soğuk Savaş dönemi ideolojilerine ve fundamentalizm tartışmalarına doğru devam eden bu değişim, yirmi birinci yüzyılda yeni konulara odaklanmaktadır. Yapay zeka, dijitalleşme, yeni toplumsal hareketler gibi pek çok etken, yeni üretim biçimleri dolayısıyla özgürlük meselesini yaşanan değişimleri dikkate alarak düşünmeyi gerektirmektedir. Sosyal bilimler de bu değişimden etkilenmektedir. Ancak özgürlük meselesi, sosyal bilimlerin önemli ve merkezi bir konusu olmaya devam etmektedir.

Karar Çağında Özgürlüğü Aramak

Prof. Dr. Bünyamin Bezci
Sakarya Üniversitesi

Postpolitik çağın özelliği, kararın politik olmaktan çıkarak ekonomik ve teknik nitelik kazanmasıdır. 90'lı yılların karar mekanizmalarında politığın ağırlığının azaltılarak güvenlik alanının sınırlandırılması, toplumsal olanın güçlendirilmesi ve devletin küçültülmesi siyasetin merkezi bağlamını oluşturmaktaydı. Küreselleşmenin itici gücü olarak ekonominin görülmesi ve toplumsalın bağlamının genişlemesi karşısında devletlerin birlik iddiası zayıflamıştır. Postmodernizmle birlikte parçalanmış bütünsellikler dünyasında sadece politik değil özgürlük de kavramsal ve alansal olarak parçalanmış ve akıcılıştır. Bir anlamda özgürlük, toplumsal ve siyasal olmaktan çıkarak bireyselleşmiştir. Özgürlük ne devlete karşı toplumu ne de arzuya karşı aklı incelemek olmadığı gibi politik katılımı alakalı bir pozitif iddia olmaktan da çıkmıştır. Diğer taraftan özgürlük, sahip olunan hakları korumak gibi bir alan belirginliğine de sahip değildir. Artık müphemlik, kararverilemezlik, ayırtedilemezlik, türeyimsellik ve adlandırılmazlık üzerinden okunan özgürlük, bir alan ve kavram olmaktan uzaklaşmıştır. 2008 ekonomik krizi ve 2019 pandemi sonrasında oluşan toplumsal kriz bağlamında politik karar istisna hallerinin aşılmasında ağırlık kazanmıştır. Bu anlamda politığın yeniden güçlenmesi güvenlik politikaları aracılığıyla özgürlük alanlarını da daraltmıştır. Özgürlüğün alanının daraldığı bir dünyada kararverilemezliğe ya da müphemliğe yeniden dönüş nostaljik bir uğraş olarak durmaktadır. Akıcılığını yitiren ve kararlarla yeniden katılan güvenlik politikalarına karşı bir özgürlük politikası imkânı var mı? Mümkünse politığın reel dünyasıyla örtüşen özgürlük politikası, alanı ve kavramı belirgin bir hakikat imkânı mı yoksa bireyselleşmiş ve parçalanmış, dahası hakikat iddiasını kaybetmiş bir boşluk olarak mı tartışılması gerekmektedir? Bu anlamda karar çağında özgürlüğü bir alana mı yerleştireceğiz yoksa bir boşluk olarak mı anlayacağız?

Enformasyon Toplumunda Bireysel Tercihlerin İmkânı ve İnşası

Dr. Eyüp Al
Marmara Üniversitesi

Bu çalışmada medyatik içeriklerin üretim ve tüketim süreçlerinin kısılması ile bağlamından koparılan anlatıların yer edinmesiyle beraber tercihlerde bireyselliğin ne derece mümkün olduğu tartışmaya açılmaktadır. Sosyal medyada içerik üretimi her geçen gün rakamsal olarak artarken, üretim yalnızca belirli medya kuruluşları ve merkezleri tarafından gerçekleştirilmemektedir. Medya kuruluşlarının yanı sıra bireylerin bizatihi kendileri de üretim sürecine dahil olmaktadır. Hatta birçok farklı alanda içeriklerin bireysel üretimi, kurumsal üretimin önüne geçmektedir. Üretilen her içerik platformların üretim şekillerine göre farklılıklar arz ediyor olsa da “kısa ve vurucu” olmak bakımından benzeşmekte ve anlatının bağlamsızlığı açısından çok temel bir soruna neden olmaktadır. Her bir medyatik içerik; üretildiği ve tüketildiği ortamın neredeyse kaçınılmaz bir talebi olarak oldukça ufak parçalara bölünmekte, bütününden kopartılmakta ve başı sonu belirli olan anlatı çizgisinden uzaklaşmaktadır. Bu noktada parçanın bütünden kopartılmaya zorlandığı sosyal medya düzeni içerisinde bireylerin kişisel tercihleri, kararları, tüketim pratikleri ve bilebilme imkanları tartışmalı bir zemine kaymaktadır. İçeriğin kısaltılarak “hap” formunda bireylere sunulduğu, bütünlüklü anlatılardan uzaklaşıldığı ve büyük boşlukların var olduğu düşünülen sosyal medyada özgürleşmenin imkânı, bireyin tercihlerde bulunduğu yapının tartışmaya açılması ile mümkündür. Sonuç olarak çalışmada bireysel tercihlerin hangi nedenler etrafında gerçekleştiğine ve bütünlüklü yapılarla/anlatılara duyulan ihtiyaca işaret edilmektedir.

Özgür Hissetme İdealinin Açmazları: Duygu Sosyolojisi Perspektifinden

Bir İnceleme

Dr. Merve Betül Üçer
İstanbul Üniversitesi

Toplumsal alanda özgürlük analizi, aktör ve yapı arasındaki ilişkinin otorite, güç, iktidar vb. kavramlar ekseninde ele alındığı bir tartışmayı işaret eder. Sosyal bilimlerde giderek güç kazanan boyutuyla inşacılık iktidar mücadelesini toplumsalın özüne yerleştiren ve özgürlüğü bu mücadele etrafında muğlaklaştıran perspektifi besler. Böylece “her türlü dış etkiden bağımsız olma” şeklinde tanımlanan özgürlük, topluluk içinde dış etkilerden tamamen soyutlanması muhal olan bireyler için gündelik hayat pratiklerindeki görece dar kapsamlı mücadele alanlarının bir unsuru haline dönüşür. Öte yandan neo-liberal düzende ulaşılması gereken bir ideal olarak özgürlüğün pazarlanması, büyük oranda özgürce tüketme imkanına entegre ve ilkeleri belirsiz bir özgürlük alanı kurgular. Bu alanda özgürlüğün merkezinde haz ve arzular ekseninde şekillenen bir tür duygusal tatmin bulunur. Duyguların toplumsal saygınlıkla ilişkisi devreye girdiğinde özgürlük bu kez duygusal tatmin eksenli iktidar biçimleri tarafından şekillenen ve baskılanan bir alana dönüşür. Böylece özgür hissetmek de özgürlüğün yerine yerleşen bir tür illüzyona dönüşür. Bu çalışma söz konusu illüzyonu özgür hissetme arzusunun yükselişi ve bir pazarlama aracına dönüştürülmesi üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır.

• 4. Oturum – Moderatör: Latif Karagöz

13.20-14.00 / **Meryem Selva İnce – Çocuk Yazınında Özgürlüğün**

Kurulumu: Bir Alımlama Denemesi

14.00-14.40 / **Fatih Yaman – Özgürlüğü Sınır/la Kurmak: Toplumsal**

Kimliğin Dönüşümünde Sınırların Belirleyiciliği

14.40-14. 50 / **Çay-Kahve Arası**

14.50-15.30 / **Hilal Livaoğlu Mengüç – Müslüman Kadınların Siyasi**

Arenadaki Özgürlük Alanı: Müslüman Kardeşler ve Ennahda

Tecrübeleri Bağlamında Bir Değerlendirme

• Kapanış Oturumu - 15.40-16.20

Çocuk Yazınında Özgürlüğün Kurulumu: Bir Alımlama Denemesi

Meryem Selva İnce
Çocuk Yazını Kurucusu

Özgürlük için çocuk yazını bağlamında 19. yüzyıl sonrasında “özne” olarak yeniden kodladığımız çocuk insanın, irade, tercih ve öteki kavramlarıyla kurduğu ilişkilerde sınırlarını bilmek ya da sınırları aşmak salınımında hareket eden bir kavramdır denilebilir. Bu yanıyla tıpkı çocukluk gibi çağdaş çocuk yazınında da özgürlüğün kurulumundan, anlatıda özgürlük alanının tesisinden ve özgürlük motiflerinden söz edilebilir. Dolayısıyla öncelikle özgürlüğün çocuk yazını metinlerinde alımlanışına ve özgürlük temsillerine odaklanmak gerekir. Felsefe, psikoloji ve edebiyatın interdisipliner bir yansıması olarak düşünülebilecek biçimde “özgürlük” temalı metinler aslında bir yanıyla kavramı tanımlarken aynı zamanda ona bir anlam yükler/mahiyetini belirler, sınırsızlığın içinde ona bir sınır tayin eder. Özgürlük kavramı bu nedenle metinler odağında, çocuk hakları şemsiyesi altında dilediğini dilediğince yapabilmeye kişisel alan ve sınır tanımlarının yeniden tartışıldığı; kimlik meselelerine içkin öğrenilmiş kodların bir tür yapısöküme uğratarak aynı zamanda tekrar kodlandığı; çocuk özne olarak da “asi” sıfatıyla ilişkilenen bir deneyim hâlini alır. *Asi Çocuklara Öyküler: Radikal Çocuk Edebiyatından Parçalar* (Dipnot yayınları derlemesi); *Bay Kabuk ve Ejder* (Zeynep Sevede), *Yolaçık* (Judith Malika Liberman); *Farklı Olmaya Cesaret Eden O Müthiş Erkek Çocuklarına Gerçek Hikâyeler*; *Biri, Diğeri, Öteki, Beriki* (Ayşegül Dede); *Çok Cici Bir Kızım Ben: Pışşık* (Necdet Neydim); *Özgür* (Emily Hughes), *Yeter ki Sev* (Özlem Fedai Korçak); *İna Mağarada* (Beatrice Masini); *Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler Serisi*; *Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* (Elisabeth Brami ve Estelle Billon Spagnol); *Özgürlük Nedir?* (Oscar Brenifier); *Küçük Feministin El Kitabı* (Sassa Buregren) gibi metinler itaatkâr özne ve asi kahraman dikotomisinde özgürlük kavramının neresine düşer? Çocuk yazınında özgürlüğün kurulumuna odaklanan bu çalışma, tam da bu noktada özgürlük anlatıları ve bilgi odaklı özgürlük metinlerine aşağıdaki soruları sorar: Özgürlük nedir? Nasıl tanımlanır? Çocuk okur için ne ifade eder? Özgürlüğün coğrafi ve kültürel sınırları var mı? Özgürlüğün cinsiyeti var mıdır? Özgürlük ötekiyle karşılaşma ve tanıma deneyiminde sınırları aşan aşkın bir nosyon mudur yoksa toplumsal cinsiyet ve cinsel tercih yönelimleri bağlamında muğlak ve mutlak sınırlara dair konumlanan bir tür kurgu motif midir? Özgürlük tanımı yazarsal niyet ve muhatap okurun tahayyül evreninde anlatıda kendisine nasıl bir temsil alanı edinir? Gökkuşağı metaforu özgürlüğün betimleyicisi midir yoksa çok sesli ve çok kültürlü bir yapıyı mı formülize eder? Özgürlük hayalde sınır tanımazlığı mı ifade eder yoksa hayalin ifasına ket vuran sınırlandırmaları mı egale eder? Mutlak ve muğlak sınırlar kıskacında özgürlük ve sorumluluk ilişkisi nasıl belirlenebilir? Yazarın anlatıcının diline yansıyan biliş ve bilinçaltı evreni özgürlüğü nasıl alımlar ve çocuk okura aktarır? Bu minvalde özgürlük yetişkin anlatıcının çocuk hafızasında eyledikleri ve arzularıyla arasında bir tür yüzleşme anlatısı mıdır? Sınıfsal bir özgürlük anlatımından ve temsilinden söz edebilir miyiz?

*Özgürlüğü Sınır/la Kurmak: Toplumsal Kimliğin Dönüşümünde Sınırların
Belirleyiciliği*

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Yaman
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Küresel ekonomi ve iletişim ağlarının yoğunlaşmasıyla dünyanın giderek küçüleceği ve sınırların ortadan kalkacağına yönelik beklenti ya da söylemler yaygınlık kazansa da, sınırlar uluslararası sistemin en temel ve görünür özelliklerinden biri olmaya devam etmektedir. Gelenekselden moderne geçişte değişen yönetim anlayışları yanında sermaye akışı, ulus aşırı medya ağları ve ticari ilişkilerle coğrafyalar arasında etkileşim ve karşılıklı bağımlılığın arttığı doğrulanabilirse de mevcut sınırlar dünya toplumlarını ayırtırmada ve biçimlendirmede merkezi bir rol oynamaya devam etmektedir. Zira sınırlar, bir taraftan yönetsel güç ve iradenin mücessem formu olarak devletlerin egemenlik alanlarını belirlerken diğer taraftan çevrelediği mekândaki toplumun siyasal ve kültürel kimliğinin inşasında etkili olmaktadır. Bu çerçevede, özellikle ulus devletlerin sahip olduğu sınırların muhkemliği, toplumsal yapının ve kimliğin de kurucu öğeleri olan gelenek, dil ve din gibi unsurların harmanlanmasıyla, öngörülen ortak bilincin yurttaşlarca alımlanmasında işlevsel kılınır. Modernliğin siyasal örgütlenme biçimi olan milliyetçilik düşüncesinin serencamına bağlı olarak gelişen sınır algısı, hem vatan ve millet gibi toplumsal bütünleşmeyi kuşatan hem de kahramanlık, şeref, onur ve şehitlik gibi ölçütlerle desteklenen sembolik değer yüklü bir anlam çerçevesinin pekiştirilmesini sağlar. Böylece sınırlar, bölgelerin yalnızca fiziki ve siyasi olarak ayrıştırılmasını değil aynı zamanda “bütünleştirilen” toplumun kendine özgü biz ve öteki ayrımını sağaltarak kimlik düzleminde psiko-sosyal birer gerçekliğe dönüşümünü ifade eder. Nitekim son yıllarda artan nüfus hareketleriyle birlikte engelleyici göç politikalarının yaygınlaşması, tel örgüler ve yükseltile duvarlarla tahkim edilen sınırların insansız hava araçlarıyla güvenlikleştirilmesi çabaları, birçok devletin göçü kendisine yönelik önemli bir güvenlik tehdidi olarak algıladığını ortaya koymaktadır. Burada işaret edilen, göçle oluşacak demografik yapıda yalnızca kaynakların bölüşüm gereksiniminden doğacak ekonomik bir tehdit değil, söz konusu toplumsal kimliğin parçalanmasına yönelik risk algılamasıdır. Ekonomisi gelişmiş birçok ülkenin, siyasal kriz ve çatışmalar sebebiyle yerinden edilen milyonlarca insanın yaşam koşullarını iyileştirme çabalarına çekimser kalması, sınırlarına yönelen sığınmacılara ise sert geri itme (push-back) politikaları uygulaması bu durumu kayıtlamaktadır. Bu çalışma, değişen sınır yapıları ve algılarından hareketle toplumsal/siyasal kimliğin nasıl kurgulandığını, özellikle ulus-devlet tasarımı öne çıkan/çıkarılan kimliklerin dönüşümselliğini sınırlar bağlamında ele almayı amaçlamaktadır.

Müslüman Kadınların Siyasi Arenadaki Özgürlük Alanı: Müslüman Kardeşler ve Ennahda Tecrübeleri Bağlamında Bir Değerlendirme

Dr. Hilal Livaoğlu Mengüç
İstanbul Üniversitesi

Arap dünyasında 2011’den itibaren yaşanan hareketlilik, rejim değişiklikleri gibi büyük ve ani sonuçların yanında siyasetteki kadın temsiliinin dinamiklerini derinden etkileyen uzun vadeli sonuçlar da ortaya çıkarmıştır. İslamcı kadınların 2011’de başlayan sokak hareketlerinde yer alması, İslamcı siyasetteki geleneksel kadın algısının sorgulanmasına yol açmıştır. Mısır ve Tunus’taki İslamcı hareketlerde başından beri siyasi propagandanın yayılması sürecine yumuşak bir güç olarak hizmet eden kadınlar, 80’lerden itibaren hem İslamcılığın yükselişi hem de eğitim oranlarının artmasıyla siyaseten daha donanımlı hale gelmiş ve daha geniş siyasi haklar talep etmiş, 2011 ve sonrasında yeni siyasi aktörlerin sahneye çıktığı bir ortamda bu talepler somut kazanımlara dönüşmeye başlamıştır. Birçok araştırma, Mısır’da 2013 darbesi akabindeki tutuklamalarla büyük bir kriz sürecine giren Müslüman Kardeşler Cemaatinin kadın üyelerinin gerek toplumda gerekse sosyal medyada ses getiren eylem ve girişimleriyle öne çıktığına dikkat çekmektedir. Tunus’ta ise 2011 ayaklanmalarına kadar katı seküler bir rejimin karşısında baskı gören kadınlar, 2011 sonrasında Ennahda’nın ağır top olarak yerini aldığı siyasi tablonun giderek büyüyen bir parçasını oluşturmuştur. Bununla birlikte hem Ennahda hem de Müslüman Kardeşler Teşkilatının siyasi kanadı olan Hürriyet ve Adalet Partisinde kadınların gösterdikleri faaliyetler fıkhi ve toplumsal boyutları olan pek çok tartışmaya gündem teşkil etmektedir. Kadınların, mensubu oldukları İslamcı siyasi hareketlerin üst karar mekanizmalarında bulunma talepleri zaman bu hareketler içindeki muhafazakâr grupların olumsuz yaklaşımları ile karşılaşabilmektedir. Bu çalışma, bir yandan Müslüman Kardeşler ve Ennahda hareketlerinde kadın temsiline ve kadınların bu hareketler içerisinde karşılaştıkları kapsayıcı ve dışlayıcı yaklaşımlara odaklanırken, bir yandan da bu hareketlerin modern-seküler devlet yapısı içinde ve fakat aynı zamanda ona bir alternatif olma iddiasında kadınların siyasi haklarının nerede konumlandırıldığı sorusuna cevap aramaktadır.

Katılımcılar

Prof. Dr. Tahsin Görgün

Lisans eğitimini 1984 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde "Elmalılı Hamdi Yazır'ın Görüşleri ve İlim Felsefesi" başlıklı bitirme teziyle tamamladı. Freie Universität Berlin'de "Sprache, andlung und Norm" (Dil, Davranış ve Hüküm) başlıklı tezi ile fıkıh usulü ve felsefe doktorası yaptı. 1995 yılında Türkiye'ye dönerek İSAM'da (İslam Araştırmaları Merkezi) araştırmacı olarak çalışmaya başladı. 2005-2007 yılları arasında Almanya'da Frankfurt Goethe Üniversitesi'nde ve Viyana Üniversitesi'nde misafir hoca olarak bulundu. Temel ilgi alanları arasında fıkıh usulü, Osmanlı dönemi ve Meverâünnehir ağırlıklı olmak üzere İslam düşüncesi tarihi, felsefenin dil, bilgi, ahlak, tarih, siyaset, bilim, toplum gibi muhtelif konuları, Kur'an araştırmaları, Osmanlı-Batı ilişkileri ve Osmanlı'nın Batı'ya tesiri, Alman idealist felsefesi ve hermenötik gibi konular yer almaktadır.

Prof. Dr. Ahmet Ayhan Çitil

Ahmet Ayhan Çitil, 1991 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde Endüstri Mühendisliği ve İktisat bölümlerinde çift anadal programını tamamladı. 1994 yılında yine aynı üniversiteden An Introduction to the Ontological Foundations of Gödel's Incompleteness Theorems başlıklı teziyle Felsefe Yüksek Lisans ve 2000 yılında The Theory of Object in Kant's Transcendental Thought and Some Consequences of a Deepening of This Theory başlıklı teziyle Felsefe Doktora Derecesi aldı. Çitil'in akademik çalışmaları bir yandan mantık, matematik felsefesi ve ontoloji alanlarına bir diğer yandan da ahlâk felsefesine odaklanmaktadır. Çitil, nesne merkezli bir matematik felsefesi geliştirme projesine ilişkin çalışmalarının bir kısmını Matematik ve Metafizik, Birinci Kitap: Sayı ve Nesne (2012) başlıklı bir kitap olarak yayımlamıştır. Ahlâk felsefesi alanındaki çalışmaları "Tarihsel bir mekânda var olan biz aktörler için ahlâkî anlamda nesnel sınırların olduğu gösterilebilir mi?" sorusu etrafında sürmektedir.

Doç. Dr. İbrahim Halil Üçer

Lisans eğitimini 2004 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Felsefesi Bilim Dalında hazırladığı “Ebû Hayyân et-Tevhîdî ve Felsefî Kişiliği” başlıklı teziyle 2007 senesinde yüksek lisansını savundu. 2010-2011 eğitim yılında McGill Üniversitesi Institute of Islamic Studies'te misafir araştırmacı olarak bulundu. 2014 senesinde “İbn Sînâ Felsefesinde Suret Anlayışı” başlıklı teziyle İslam felsefesi doktoru oldu. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapan Üçer'in yayımlanan çalışmaları arasında İbn Sînâ Felsefesinde Suret, Cevher ve Varlık (2017), İslam Düşünce Atlası (ed. 2017), İnsan Nedir? İslam Düşüncesinde İnsan Tasavvurları (ed. 2019), Taşköprülüzade'de Bilgi, Bilim ve Varlık (ed. 2020), Taşköprülüzade'de Dil, Ahlak ve Siyaset (ed. 2020) gibi eserler bulunmaktadır. Halihazırda İslam Düşünce Geleneğinde Fiziksel Teori Modelleri, İbn Sînâ epistemolojisi, İslam düşünce tarihi yazımında dönemlendirme sorunu ve Arayışlar dönemi İslam düşüncesi gibi konular üzerinde çalışmaktadır.

Eyüp Süzgün

İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu (2002). Marmara Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı'nda hazırladığı “*John Searle'in Bilinç Teorisi*” başlıklı tezle yüksek lisansını tamamladı (2009). İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde başladığı doktora çalışmasını sürdürmekte olan Süzgün, Ottawa Üniversitesi Zihin Sağlığı Araştırma Enstitüsü Beyin Görüntülüme, Zihin ve Nöroetik Birimi'nde misafir araştırmacı olarak bulundu (2012-2014). Temel ilgi alanları arasında Zihin/Bilinç Felsefesi, Beyin Felsefesi, Nörobilim Felsefesi, Psikoloji Felsefesi, Biyoloji Felsefesi ve Bilişsel Nörobilim yer almaktadır.

Prof. Dr. Rıdvan Şentürk

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu (1988). 1990 yılında Almanya'ya gitti ve sinema ve felsefe alanlarında lisans ve yüksek lisans öğrenimini tamamladı. Aynı üniversitede doktorasını sinema alanında modern ve postmodern estetik üzerine yazdı.

Halen İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapan Rıdvan Şentürk'ün *Almanya'da Türk İzleri, Müziğin Gücü, Almanya Treni, Kafkas İslam Ordusu* gibi yayımlanmış belgesel çalışmaları, çeşitli hakemli dergilerde yayımlanmış bilimsel makaleleri, dünya ve Türk sineması estetiği üzerine sunulmuş 20'ye yakın semineri bulunmaktadır. İstanbul Ticaret Odası adına yürütülen, Türkiye'de sinema ve televizyon sektörünün incelendiği *Türkiye'de Film Endüstrisinin Konumu ve Hedefleri* başlıklı projeye danışmanlık yapmıştır. *Türkiye'de Film Endüstrisi* araştırma projesi üzerinde çalışmaları devam etmektedir.

Doç. Dr. Ahmet Dağ

İlk, orta ve lise tahsilini Ankara'da tamamladıktan sonra Atatürk Üniversitesi Felsefe Bölümünü bitirdi. Milli Eğitim Bakanlığında öğretmenlik görevinde bulunduktan sonra Kırklareli Üniversitesi Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi olarak çalışmıştır. Şu anda Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesidir. Türk-İslam Düşüncesi, Batı Felsefesi, modernite-post-modernite gibi konu ve alanlar üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Son dönem çalışmalarını hümanizm, transhümanizm ve posthümanizm gibi felsefi akımlar üzerinde yoğunlaştırmıştır. Ölümcul Şiddet-Baudrillard'ın Düşüncesi, Çağdaş İngiliz Yahudi Medeniyetinin Oluşumunda David Hume ve Transhümanizm: İnsanın ve Dünyanın Dönüşümü, “İnsansız Dünya: Transhümanizm” ve “Modernleşme Ekseninde Türk Düşüncesi” adlı kitapları yayımlanmıştır. Ayrıca yayımlanmış kitap bölümlerinin ve akademik makalelerinin yanı sıra çeşitli Yolcu, Ayraç, Dil ve Edebiyat, Umran, Kamuda Sosyal Politika, Sözşehri gibi dergilerde ve yayınlarda, Timetürk, Dünya Bülteni, Düşünce Feneri ve Fikir Coğrafyası gibi internet sitelerinde yayımlanmış yazı ve makaleleri bulunmaktadır.

Prof. Dr. Gökhan Karabulut

İktisatçı ve psikolog olan Prof. Dr. Gökhan Karabulut'un çalışmaları Kapitalizm ve İnsan, Demokrasi ve İnsan, Davranışsal İktisat, Mutluluk ve İktisat gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu alanlarda İstanbul Üniversitesi İktisat ve Psikoloji bölümlerinin yanı sıra State University of New York ve Singapore Üniversitesi gibi birçok kurumda ders vermektedir.

Çalışmalarında kapitalizm ve özne problemi mutluluk, empati, gelir, demokrasi, din ve iktisadi davranışlar ilişkisi gibi olguların ilişkisini incelemekte ve bu konularda dünyanın en prestijli bilimsel dergilerinde çok sayıda yayını bulunmaktadır.

Dr. Mustafa Ali Minarlı

Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde lisans öğrenimini tamamladı. Aynı bölümün siyaset ve sosyal bilimler programında “Çokkültürlü Yurttaşlık Bağlamında Türkiye’de Mikro Dinsel Cemaatlerin Kimlik Problemi” başlıklı çalışma ile yüksek lisans öğrenimini tamamladı. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Bilimleri Bilim Dalı’nda “İletişimsel Bir Ortam Olarak Sosyal Medya ve Demokrasi” başlıklı çalışma ile doktora derecesini aldı. Siyaset teorisi ve iletişim bilimleri disiplinlerinin kesişim kümesi olarak ifade edilebilecek demokrasi, kamusal alan ve sosyal medya temalarıyla ilgilenmektedir.

Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalında tamamladı. Sosyoloji alanında doçent ve profesör unvanlarını aldı. Selçuk Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinde akademisyen olarak çalıştı. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Türk modernleşmesi, siyaset sosyolojisi, sosyoloji teorileri, İslamcılık, muhafazakarlık konularında çalışmalarına devam etmektedir.

Prof. Dr. Bünyamin Bezci

Ankara SBF mezunudur. Almanya Bremen’de dil öğrenimi sonrası yüksek lisansını Sakarya Üniversitesinde tamamladı. Doktorayı Uludağ Üniversitesinde Alman politik felsefesi üzerine yaptı. Muğla Üniversitesinde başladığı akademik kariyerine Sakarya Üniversitesinde devam etmektedir. Halen Sakarya Üniversitesi Diaspora Çalışmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak görev yapmaktadır.

Dr. Eyüp Al

Eyüp Al, 1989 yılında Almanya’da doğdu. 2013 yılında Marmara Üniversitesi İşletme (İngilizce) bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Marmara Üniversitesi Sinema bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Aynı sene içerisinde Marmara Üniversitesi İletişim Bilimleri alanında doktora programına kabul aldı ve 2020 senesinde “Klasikten Modernliğe Zaman-Mekân Tecrübesinin Dönüşümü: Bir Kitle İletişim Formu Olarak Sinema” teziyle doktorasını tamamladı. 2014 yılından beri Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır ve temel ilgi alanları arasında kitle iletişim kuramları, medya ve sinema felsefesi, görüntü ontolojisi bulunmaktadır.

Dr. Merve Betül Üçer

Lisans eğitimini 2009 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamlayan Merve Betül Üçer, 2008-2009 eğitim-öğretim yılının güz döneminde, Belçika’daki Katholieke Universiteit Leuven’da öğrenim gördü. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı’nda “Muhafazakâr Gençliğin Bir İfade Biçimi Olarak Türkçe Rap ve Türkiye’de Hip-Hop Kültürü” isimli teziyle tamamladı. 2011-2014 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı’nda Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Şubat 2020’de İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde “Orta Sınıfın Utancı: Duygu Sosyolojisi Açısından 1980’ler Türkiye’sinde Toplumsal Değişme” başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 2014 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Din sosyolojisi, duygu sosyolojisi, müzik sosyolojisi ve toplumsal tabakalaşma temel çalışma alanlarıdır.

Meryem Selva İnce

1988 yılında Bursa’da doğdu. 2015 yılında İstanbul Şehir Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi’nin açmış olduğu pedagojik formasyon programını tamamladı. 2017 yılında Kültür Bakanlığı’nın GençDes fonu desteğiyle Çocuk Yazını projesini başlatarak cocukyazini.com sitesini kurdu. 2017-2020 yılları arasında İstanbul Şehir Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

2019 yılında Boğaziçi Üniversitesinde modern Türk dili edebiyatı alanında “Bir Romanı Tarihselleştirmek: Edebi Bir Olay Olarak Kürk Mantolu Madonna” başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Çeşitli sempozyum ve panellerde konuşmacı olarak yer aldı. Sabahattin Ali’nin eserlerini ve Orhan Veli’nin şiirlerini yayıma hazırladı. Çocuk edebiyatına ilişkin çalışmalarını ise alımlama estetiği ve edebiyat sosyolojisi bağlamında sürdürmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Yaman

Lisans derecelerini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat, Anadolu Üniversitesi Sosyoloji ve Marmara Üniversitesi Gazetecilik bölümlerinden aldı. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Din Sosyolojisi alanında tamamlayan Yaman, ABD’de Utah Üniversitesi Siyaset Bilimi (2006-2007), Almanya’da Tübingen Üniversitesi Katolik Teolojisi (2010) ve Justus Liebig Giessen Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Kültürel Çalışmalar bölümlerinde (2012) “misafir araştırmacı” olarak alanında araştırmalarda bulundu. Avrupa’da İslam ve Sivil Toplum (2017); Göç ve Toplum (2019) isimli kitapları bulunan Yaman, göç politikaları, sivil toplum, sosyal değişim, medya, kimlik ve radikalleşme konularındaki çalışmalarına İstanbul Medeniyet Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak devam etmektedir.

Dr. Hilal Livaoğlu Mengüç

1985 yılında Beyoğlu’nda doğdu. 2008’de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. MEB bursuyla gittiği Kuveyt Üniversitesinde 1 yıl boyunca Arapça eğitimi aldı. Yüksek lisans eğitimini “Mısır’da Antik Mirasa Dönüş: Firavunizm Tezi” başlıklı çalışmasıyla Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 2017’de “Mısır Basınında Hilafet Tartışmaları 1922-1926” başlıklı çalışma ile İstanbul Üniversitesinden doktor ünvanı aldı. Sömürgecilik Sonrası İslam Dünyasında Düşünce Akımları ve Modern Dönem Osmanlı Düşüncesi alanlarında çalışan yazar halen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalında çalışmalarını sürdürmektedir.

